

21.
250
C



FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

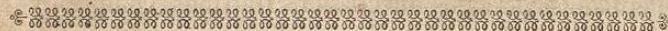
S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

CONTRA LITTERAS

PETILIANI

LIBRI III.



LIBER II¹.

*In quo ad omnia et singula verba Epistolæ Petilianæ
sic respondet Augustinus, tanquam cum adversario
præsente colloquatur.*

I. PRIMIS partibus Epistolæ Petilianæ², quas tantum modo inveneramus, satis nos respondisse meminerunt, qui ea legere vel audire potuerunt. Sed quia postea tota est a fratribus inventa atque descripta, missaque nobis ut universæ respondeamus, non erat defugiendum hoc officium styli nostri: non quia ille novum aliquid dicit, cui non jam multis modis et sæpe responsum est: sed propter tardiores

¹ Scriptus circiter initium anni 402. — ² Vide D. Guillon, tom. xxii, pag. 725-278.

fratres, qui ea quæ alicubi legerint, ad omnia paria referre non possunt, ita morem geram eis, qui me omnino ad singula respondere compellunt, ut quasi alternis sermonibus in præsentia disseramus. Verba ex Epistola ejus ponam sub ejus nomine, et responsionem reddam sub meo nomine, tanquam, cum ageremus, a notariis excepta sint. Ita nemo erit qui me aliquid prætermisisse, aut propter indiscretas personas se non potuisse intelligere conqueratur: simul etiam ut iidem ipsi Donatistæ, qui coram nobiscum disserere nolunt, per litteras quas suis ediderunt, ita non effugiant respondentem sibi ad singula veritatem, tanquam nobiscum facie ad faciem colloquantur.

II. Ab ipso exordio Epistolæ suæ PETILIANUS dixit: « Petilianus episcopus dilectissimis fratribus, compresbyteris et diaconibus ministris per dioecesim nobiscum in sancto Evangelio constitutis: Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo. »

III. AUGUSTINUS respondit: Agnosco apostolicam salutationem: videris quis dicas, unde tamen didiceris quod dicis adverte. Sic salutat Paulus Romanos, sic Corinthios, sic Galatas, sic Ephesios, Colossenses, Philippenses, Thessalonicenses. Quæ igitur dementia est, cum his Ecclesiis nolle communicare pacis salutem, in quarum Epistolis didicisti pacificam salutationem.

IV. PETILIANUS dixit: « Bis baptismum nobis objiciunt ii qui sub nomine baptismi animas suas reo lavacro polluerunt, quibus equidem obscenis sordes cunctæ mundiores sunt, quos perversa munditia aqua sua contigit inquinari. »

V. AUGUSTINUS respondit: Nec aqua nostra inquinamur, nec vestra mundamur: sed aqua baptismi in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti cum datur alicui, nec nostra, nec vestra est, sed illius de quo Joanni dictum est: « Super

» quem videris Spiritum sicut columbam descendantem » et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto¹. »

VI. PETILIANUS dixit: « Conscientia namque dantis attenditur, qui abluat accipientis. »

VII. AUGUSTINUS respondit: De conscientia Christi ergo securi sumus. Nam si quemlibet hominem ponas, incerta erit accipientis mundatio, quia incerta conscientia est abluentis.

VIII. PETILIANUS dixit: « Nam qui fidem a perfido sumpserit, non fidem percipit, sed reatum. »

IX. AUGUSTINUS respondit: Non est perfidus Christus, a quo fidelis homo fidem percipit, non reatum. Credit quippe in eum qui justificat impium, ut deputetur fides ejus ad justitiam².

X. PETILIANUS dixit: « Omnis res enim origine et radice consistit; et si caput non habet aliquid, nihil est: nec quidquam bene regenerat, nisi bono semine regeneretur. »

XI. AUGUSTINUS respondit: Quid te pro Christo vis opponere, sub quo te non vis ponere? Ille est origo et radix caputque nascentis, de quo non timemus sicut de homine quolibet, ne forte sit fictus et pessimus, et de origine pessima oriamur, de pessima radice surgamus, pessimo capiti conformemur. Quis enim homo de homine securus sit, cum scriptum sit: « Maledictus omnis qui » spem suam ponit in homine³? » Semen autem quo regeneramur, verbum Dei est, id est, Evangelium. Unde Apostolus dicit: « In Christo enim Jesu per Evangelium » ego vos genui⁴. » Qui tamen etiam non caste annuntiantes Evangelium, annuntiare permittit, et in hoc gaudet: quia etsi non caste annuntiabant, sua quærentes,

¹ Joan. 1, 33. — ² Rom. 4, 5. — ³ Jerem. xvii, 5. — ⁴ 1 Cor. 4, 15.

non quæ Jesu Christi, castum tamen erat quod annuntia-
bant. Et dixerat Dominus de quibusdam talibus : « Quæ
» dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite ; dicunt
» enim, et non faciunt¹. » Si ergo caste annuntiat quod
castum est, etiam ipse annuntiator, quia verbo consociatur,
credentem congenerat : si autem ipse non regeneretur,
castum tamen sit quod annuntiat, nascitur credens non ex
ministri sterilitate, sed ex veritatis fecunditate.

XII. PETILIANUS dixit : « Quæ cum ita sint, fratres,
quæ potest esse perversitas, ut qui suis criminibus reus est,
alium faciat innocentem, dicente Domino Jesu Christo ;
» Arbor bona fructus bonos facit, arbor mala malos fruc-
» tus facit : numquid colligunt de spinis uvas² ? » Et ite-
rum, « Omnis homo bonus de thesauro cordis sui profert
» bona, et omnis homo malus de thesauro cordis sui pro-
» fert mala³. »

XIII. AUGUSTINUS respondit : Omnis homo etiam si non
sit suis criminibus reus, alterum non fecit innocentem,
quia non est Deus : alioquin si ex innocentia baptizantis
expectatur ut fiat innocentia baptizati, tanto erit quisque
innocentior, quanto innocentior a quo baptizetur in-
venerit, et tanto ipse minus erit innocens, quanto et ille
a quo baptizatur. Et si forte contra aliquem tenet odium
qui baptizat, hoc et illi qui baptizatur, imputabitur. Ut
quid ergo miser currit ad baptismum ? Ut ei dimittantur
peccata sua, an ut imponantur aliena ? An sicut navis
mercatoris alia ponat, alia suscipiat ? Arborem autem bo-
nam et fructum ejus bonum, et arborem malam et fructum
ejus malum, homines solemus intelligere, et opera eorum,
sicut consequenter ostenditur in verbis, quæ tu quoque
commemorasti : « Bonus homo de bono thesauro cordis sui
» profert bona, et malus homo de malo thesauro cordis sui

¹ Matth. xxiii, 3. — ² Id. vii, 16. — ³ Id. xii, 35.

» profert mala. « Cum autem Dei verbum prædicat, Dei
sacramentum ministrat, non de suo, si malus est, prædicat
aut ministrat : sed deputabitur in eis, de quibus dictum
est : « Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite ;
» dicunt enim quæ Dei sunt, faciunt autem quæ sua sunt¹. »
Nam si ita est, ut dicis, id est, fructus baptizantium ipsi
baptizati existimantur, magnum malum Africæ denun-
tialis, si tot Optati pullulaverunt, quotquot baptizavit
Optatus.

XIV. PETILIANUS dixit : « Et iterum, Qui baptizatur a
mortuo, non ei prodest lavatio ejus. Non mortuum, cor-
pus exanime, nec hominis funus porrectum asseruit esse
baptistam ; sed Dei non habentem spiritum, qui mortuo
comparatur, sicut alio loco Discipulo manifestat, Evange-
lio protestante, ait Discipulus ejus : « Domine, permitte
» mihi sepelire patrem meum. Ait illi Jesus : Sequere me
» et sine mortuos, mortuos suos sepeliant². » Pater dis-
cipuli non erat baptizatus, paganum paganis addixit : nisi
hoc de infidelibus dixerit, mortuus mortuum non potest
sepelire. Mortuus igitur quidem non aliqua morte, sed
vita sua percussus. Nam qui sic vivit ut reus sit, vita mor-
tua cruciatur. A mortuo igitur baptizari, hoc est mortem
sumpsisse, non vitam. Agendum nobis et dicendum est,
quatenus traditor vita mortuus habeatur. Mortuus est ille
qui baptismo vero nasci non meruit, mortuus est ille si-
militer qui justo baptismo genitus mixtus est traditori :
ambo vitam baptismi non habent, et qui nunquam penitus
habuit, et qui habuit et amisit. Dicit enim Dominus Jesus
Christus : « Advenient in eum septem spiritus nequiores, et
» erit homo ille deterior priore³. »

XV. AUGUSTINUS respondit : Diligentius quære quo-
modo dictum et quomodo intelligendum sit testimonium

¹ Matth. xxiii, 3. — ² Id. viii, 21. — ³ Id. xii, 45.

quod de Scriptura posuisti. Nam quia mortui solent mystice appellari omnes iniqui, manifestum est : sed Christus, cujus est baptisma verum, quod propter hominis vitia dicitis falsum, vivit sedens ad dexteram Patris, et nec ipsa carnis infirmitate jam morietur, et mors ei ultra non dominabitur : cujus baptismo qui baptizatur, non a mortuo baptizatur ; et si forte ministri operarii dolosi sua quærentes, non quæ Jesu Christi, et Evangelium non caste annuntiantes, et Christum per contentionem et invidiam prædicantes, propter iniquitates suas mortui sunt appellandi, sacramentum tamen Dei vivi nec in mortuo moritur. Mortuus enim erat Simon ille a Philippo in Samaria baptizatus, qui Donum Dei volebat pecunia comparare¹ : sed vivebat ad ejus pœnam baptisma quod habebat.

XVI. Quam sit autem falsum quod dicis : « Ambo vitam baptismi non habent, et qui nunquam penitus habuit, et qui habuit et amisit, » hinc licet advertas, quod qui baptizati apostatant, et per pœnitentiam redeunt, non eis redditur baptismus, quem si amitterent, redderetur. Mortui sane vestri quomodo baptizant secundum sensum vestrum ? An mortui non sunt (ut cætera taceam, et dicam quod omnibus notum atque quotidianum est) ebriosi ? Cum de vidua dicat Apostolus : « Quæ autem in deliciis agit, vivens mortua est² ? » Deinde in illo concilio vestro, quo Maximianum cum suis auctoribus vel suis ministris damnastis, excidit tibi quam eloquenter dixeritis : Ægyptiorum admodum exemplo, pereuntium funeribus plena sunt littora, quibus in ipsa morte major est pœna, quod post extortam aquis ultricibus animam, nec ipsam invenerunt sepulturam ? » Et tamen unus eorum Felicianus utrum revixerit, vos videritis : secum tamen apud vos intus habet, quos foris mortuus baptizavit : Sicut ergo a vivo bap-

¹ Act. viii, 13 et 15. — ² Tim. v, 6.

tizatur, qui vivi Christi baptismo induitur : sic a mortuo baptizatur, qui mortui Saturni, vel cujuslibet alterius baptismo involvitur : ut interim cito dicamus, quomodo verba quæ posuisti, sine cujusquam nostrum angustia possint intelligi. Nam sicut accipiuntur a vobis, non vos explicare, sed nos vobiscum implicare contenditis.

XVII. PETILIANUS dixit : « Agendum, inquam, nobis dicendumque est, quatenus perfidus traditor vita mortuus habeatur. Judas apostolus fuit, cum traderet Christum : idemque honore apostoli perduto spiritaliter mortuus est, suo postea laqueo moriturus, sicut scriptum est ? « Pœnitet me, inquit, quia tradidi sanguinem justum, » et abiit, et laqueo se suspendit¹. » Laqueo traditor periiit, laqueum talibus dereliquit : de quo Dominus Christus clamavit ad Patrem : « Pater, quos dedisti mihi, omnes servavi, et ex illis nullus periit nisi filius perditionis, » ut impleretur Scriptura². » Olim namque David sic in eum sententiam dixerat, qui esset Christum perfidis traditurus : « Episcopatum ejus accipiat alter ; sit uxor ejus viva, et filii ejus orphani³. » Ecce quantus est spiritus Prophetarum, ut cuncta futura pro præsentibus viderit, ut ante plurima sæcula nasciturus traditor damnaretur. Denique ut dicta sententia compleretur ; Episcopatum ejus apostoli perditus sanctus Mathias accepit. Nemo hinc stolidus, nemo perfidus disputet : triumphum Mathias, non injuriam retulit, qui de Domini Christi victoria spoliolum retulit proditoris. Hoc igitur facto episcopatum tibi quid vindicas hæres nequioris traditoris ; Judas Christum carnaliter tradidit, tu spiritaliter furens Evangelium sanctum flammis sacrilegis tradidisti. Judas legislatorem tradidit perfidis, tu quasi ejus reliquias legem Dei perdendam hominibus tradidisti : qui si legem diligeres, ut juvenes Mac-

¹ Matth. xxvii, 4. — ² Joan. xvii, 12. — ³ Psal. cviii, 8.

chabæi, pro Dei legibus necareris¹: (si nex dici hominum potest, quos moriendo pro Domino perficit immortales:) quorum unus scilicet fratrum tyranno sacrilego hac fidei voce respondit: Tu quidem scelerate et impie de præsentis vita nos perdis; Rex autem mundi qui regnat in æternum et regni ejus non erit finis, mortuos nos pro suis sanctis legibus, in æternæ vitæ conservationem resuscitabit. Si hominis mortui testamentum flammis incenderes, nonne falsarius punireris? Quid de te ergo futurum est, qui sanctissimam legem Dei judicis incendisti? Judam facti vel in morte pœnituit: te non modo non pœnitet, verum etiam nequissimus traditor nobis legem servantibus persecutor et carnifex existis. »

XVIII. AUGUSTINUS respondit: Vide quid intersit inter vestras maledicas voces, et nostras veridicas assertiones. Attende paululum. Ecce exaggerasti crimen traditionis: et invidiosissimis verbis, velut captiosus inventor, Judæ nos proditori comparasti. Ad hoc tibi ego cum brevissime respondero. Non feci quod dicis, non tradidi, falsa objicis, nunquam id probabis: nonne omnis iste verborum ingentium fumus repente dilabatur? An forte probare conaberis? Hoc ergo prius faceres, et deinde in nos tanquam in convictos quo velles cumulo invectionis insurgeres. Ecce una vānitas, audi alteram.

XIX. Tu ipse cum de prædicta Judæ damnatione loquereris, dixisti: « Ecce quantus est spiritus Prophetarum, ut cuncta futura pro præsentibus viderit, ut ante plurima sæcula nasciturus traditor damnaretur: » et non vidisti eadem prophetia stabili et certa et inconcussa veritate, qua prædictum est, quod unus discipulus traditurus esset Christum, prædictum etiam quod totus mundus esset crediturus in Christum. Cur attendisti in prophetia

¹ 2 Mach. vii, 3.

hominem qui tradidit Christum, et non ibi attendisti orbem pro quo est traditus Christus? Quis tradidit Christum? Judas. Quibus eum tradidit? Judæis. Quid ei fecerunt Judæi? « Foderunt, inquit, manus meas et pedes, diruerunt omnia ossa mea: ipsi vero consideraverunt » et conspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, et » super vestimentum meum miserunt sortem. » Quantum sit ergo quod tanto pretio emptum est, in Psalmo ipso paulo post lege. « Commemorabuntur et convertentur » ad Dominum universi fines terræ; et adorabunt in conspectu ejus universæ patriæ gentium: quoniam Domini » est regnum, et ipse dominabitur gentium¹. » Quis autem potest ad commemoranda cætera de orbe credituro innumerabilia prophetica documenta sufficere? Sed tu laudas prophetiam, quia vides in ea hominem qui vindidit Christum, nec in ea vides possessionem, quam emit venditus Christum. Ecce altera vanitas, audi tertiam.

XX. Inter multa tuæ invectionis verba dixisti: « Si hominis mortui testamentum flammis incenderes, nonne falsarius punireris? Quid de te ergo futurum est, qui sanctissimam legem Dei judicis incendisti? » Hæc dicens non attendisti, quod te utique movere deberet, quomodo fieri posset, ut nos testamentum incenderemus, et in ea hæreditate consisteremus, quæ illo testamento conscripta est: vos autem mirum est testamentum servasse, et hæreditatem perdisse. Nonne in eo Testamento scriptum est: « Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et » possessionem tuam terminos terræ²? » Huic hæreditati communica, et objice mihi de Testamento quod voles. Nam quæ dementia est, ideo Testamentum tradere te noluisse flammis, ut contra verba litiges testatoris? Nos autem cum habeamus in manibus Gesta ecclesiastica et mu-

¹ Psal. xxi, 17-29. — ² Id. ii, 8.

nicipalia, in quibus legamus eos qui contra Cæcilianum alterum episcopum¹ ordinaverunt, potius fuisse divinatorum Codicum traditores, non tamen insultamus, non invehimur in vos, nec sanctarum paginarum cineres in vestris manibus plangimus, nec Macchabæorum tormenta flagrantia sacrilegio vestri timoris opponimus, dicentes: Vestra potius membra quam Dei eloquia ignibus traderetis. Nolumus enim esse vani, ut alienis commissis, quæ aut ignoratis aut improbatis, vobis inanem strepitum concitemus. Quod autem vos a totius orbis communione separatos videmus (quod scelus et maximum, et manifestum, et omnium vestrum est) si exaggerare velim, tempus me citius quam verba deficient. Et hoc tu si defendere velis, ea es objecturus orbi terrarum, quæ si objicienda sunt; admones unde amplius accuseris; si objicienda non sunt, non defenderis. Ut quid ergo inflaris adversus me de traditione, quæ nec mea est, nec tua, si manet illud pactum, ut non nobis objiciamus aliena; si autem non manet, tua potius est quam mea? Quanquam et manente illo pacto arbitror me justissime dicere, ut ille judicetur socius ejus qui tradidit Christum, qui cum toto orbe non se tradidit Christo. « Ergo, inquit Apostolus, Abraham semen estis, » secundum promissionem hæredes². » Et iterum dicit: « Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi³. » Idemque semen Abraham ad omnes gentes pertinere demonstrat ex illo, quod Abraham dictum est: « In semine tuo benedicentur omnes gentes⁴. » Quapropter puto justum esse quod postulo, ut testamentum Dei, quod jam olim apertum est, aliquantum advertamus, et quem non invenerimus traditi cohæredem, ipsum judicemus traditoris hæredem; ille pertineat ad Christi venditorem, qui Christum negat orbis emptorem. Nempe quando se post resurrectione-

¹ Majorinum. — ² Gal. III, 29. — ³ Rom. VIII, 17. — ⁴ Gen. XXII, 18.

nem Discipulis demonstravit, et palpanda membra dubitantibus præbuit, hoc illis ait: « Quoniam sic scriptum » est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere tertia » die, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab » Jerusalem¹. » Ecce a qua hæreditate vos alienatis: ecce cui hæredi resistitis. Ita-ne vero parceret Christo in terra ambulanti, qui contradicit in cœlo sedenti? Adhuc non intelligitis quoniam quidquid nobis objicitis, sermoni ejus objicitis. Promittitur christianus orbis, et creditur: impletur, et contradicitur. Cogitate, obsecro, quid pati pro tanta impietate debuistis; et tamen si quid passi estis nescio, non vidi, non feci: tu hodie, qui non pateris vim persecutionis meæ, redde mihi rationem separationis tuæ. Sed iterum ac sæpe dicturus es; quæ si non probas, ad neminem pertinent: si autem probas, ad me non pertinent.

XXI. PETILIANUS dixit: « His ergo criminibus septus, esse verus episcopus non potes. »

XXII. AUGUSTINUS respondit: Quibus criminibus? Quid docuisti? qui ostendisti? Et si ostendisses crimina nescio quorum, quid hoc ad semen Abraham, in quo benedicuntur omnes gentes?

XXIII. PETILIANUS dixit: « Si Apostoli persecuti sunt aliquem, aut aliquem tradidit Christus? »

XXIV. AUGUSTINUS respondit: Possem quidem dicere ipsum Satanam omnibus malis hominibus esse pejorem, cui tamen tradidit Apostolus hominem in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Jesu². Itemque alios, de quibus dicit: « Quos tradidi Satanæ, ut discant non » blasphemare³. » Et Dominus Christus flagellatos expulit de templo improbos mercatores, ubi etiam connexum est testimonium Scripturæ dicentis: « Zelus domus tuæ co-

¹ Luc. XXIV, 26. — ² I Cor. V, 5. — ³ Tim. I, 20.

» medit me¹. » Ecce invenimus Apostolum traditorem, Christum persecutorem. Possem ista dicere, et te in non parvos æstus mittere, ut non querelas eorum qui patiuntur, sed animum eorum qui faciunt, quærere cogeres. Sed hinc noli laborare, non ea dico; sed dico ad semen Abrahæ, quod est in omnibus gentibus, non pertinere, si quid non recte vobis factum est, fortasse a palea Dominicæ segetis, quæ nihilominus est in omnibus gentibus. Vos ergo reddite rationem separationis vestræ. Sed prius attendite quales habeatis, quos vobis objici non vultis; et videte quam inique faciatis, cum aliena facta nobis objicitis, etsi ea quæ dicitis probaretis. Ita nulla erit ratio separationis vestræ.

XXV. PETILIANUS dixit: « At enim aliqui dicent, Filii non sumus traditoris. Ejus est aliquis filius, cujus facta sectatur. Hi enim certissimi filii sunt, idemque parentibus similes, quos non ista caro, nec sanguis, sed mores et facta parentibus consimiles genuerunt. »

XXVI. AUGUSTINUS respondit: Paulo ante nihil contra nos dicebas, nunc etiam cœpisti dicere aliquid et pro nobis. Hæc enim propositio tua in eo te tenet, ut si nos hodie, cum quibus agis, non conviceris traditores et homicidas, et si quid aliud criminaris, quidquid tale ostenderis in eis, qui nos tempore præcesserunt, omnino nobis obesse non possit. Quorum enim dissimilia facta habemus, eorum filii esse non possumus. Et vide quo te commiseris: si aliquem forte etiam nostræ ætatis hominem, et nobiscum viventem, de aliquo tali reatu forte conviceris, nullo modo præjudicat omnibus gentibus, quæ in semine Abrahæ benedicuntur, a quibus tu te separando sacrilegus inveniris. Ita (quod fieri non potest) nisi omnes, qui ubique sunt, noveris, omniumque mores et facta non so-

¹ Joan. II, 15.

lum didiceris, sed etiam demonstraveris, tam mala esse quam dicis, non habes cur objicias orbi terrarum, qui est in sanctis, nescio quos parentes, quibus eos probas esse consimiles. Nec te aliquid adjuvabit, si etiam demonstrare potueris, eos qui tales non sunt, cum eis qui tales sunt sumere sacramenta communia. Primo quia vos ipsos respicere debetis, cum quibus ea celebretis, quibus detis, a quibus sumatis, et vobis eos objici nolitis. Deinde si filii sunt Judæ, qui diabolus inter Apostolos fuit, quicumque facta ejus imitantur: cur non filios Apostolorum dicamus, qui non facta sua cum talibus, sed Domini sacramenta communicant, sicut Apostoli Dominicam cœnam cum illo traditore sumpserunt? ideo, vobis longe dissimiles, quod hominibus unitatem servantibus hoc objicitis, quod conscissa unitate vos facitis?

XXVII. PETILIANUS dixit: « De se ipso Judæis dicit Dominus Christus, « Si non facio facta Patris mei, nolite « mihi credere¹. »

XXVIII. AUGUSTINUS respondit: Jam supra respondi, Hoc et verum est, et pro nobis contra vos est.

XXIX. PETILIANUS dixit: « Falcidicos et mendaces sic identidem objurgat: Filii diaboli estis, et ab initio enim ille accusator fuit, et in veritate non stetit. »

XXX. AUGUSTINUS respondit: Non solemus legere, ille accusator fuit; sed, ille homicida fuit. Quærimus autem unde fuerit diabolus homicida ab initio; et invenimus, quod primum hominem occiderit, non gladium stringendo, aut aliquam vim corporaliter inferendo; sed persuadendo peccatum, et a paradisi felicitate dejiciendo. Quod tunc paradisi, hoc nunc Ecclesia. Diaboli ergo filii sunt, qui homines ab Ecclesia seducendo interficiunt. Sicut autem per verba Dei novimus ubi sit plantatus para-

¹ Joan. x, 37.

disus, sic per verba Christi ubi sit Ecclesia didicimus; » Per omnes, inquit, gentes, incipiens ab Jerusalem¹. » Ab isto universo ad partem quamlibet quisquis separat hominem, ille diaboli filius et homicida convincitur. Sed et verbum, quod ipse posuisti, ut de diabolo diceres, Ille accusator fuit, et in veritate non stetit, vide in quos conveniat. Accusatis enim orbem terrarum criminibus aliorum, quos etiam ipsos accusare potius quam convincere potuistis; et in veritate Christi non stetistis. Ille enim dicit: Ecclesiam per omnes gentes incipientem ab Jerusalem: vos autem, in parte Donati.

XXXI. PETILIANUS dixit: « Tertio quoque similiter persecutorum dementiam hoc nomine appellat: « Progenies viperarum, quomodo fugietis iudicium gehennæ? » Ideoque mitto ad vos Prophetas, et sapientes, et scribas; et ex illis occidatis, et crucifigatis, et flagellabitis in synagogis vestris, donec veniat super vos omnis sanguis justus, quem effudistis in terram a sanguine Abel » justis, usque ad sanguinem Zachariæ filii Barachiae, » quem occidistis inter templum et altare². » Numquid vere carnaliter sunt filii viperarum, ac non magis mente serpentes, et trilingui malitia, tactuque mortifero et spiritu veneni flagrantis? Vere viperæ facti sunt, qui insontibus populis mortes morsibus vomuerunt. »

XXXII. AUGUSTINUS respondit: Hæc si dicam de talibus esse dicta, quales vos estis, respondebitis, Proba. Quid enim, tu probasti? Aut si eo putas probari quo dicuntur, non opus est eadem repetere. Recita illa ipsa tibi et a nobis in vos. Ecce et ego probavi, si hoc est probare. Et tamen discite quid sit probare. Neque enim extrinsecus quaerite documenta, ut vos viperas probem. Ecce id ipsum viperæ est, non habere in ore firmamentum veritatis, sed

¹ Luc. xxiv, 47. — ² Matth. xxiii, 32.

venenum maledictionis, sicut scriptum est: « Venenum aspidum sub labiis eorum¹. » Et quia hoc passim a quolibet in quemlibet dici potest, quasi quæreretur, quorum? continuo subiecit: « Quorum os maledictione et amaritudine plenum est. » Cum ergo talia dicitis in homines per totum mundum dispersos, et quos omnino ignoratis, quorum etiam multi nec Cæciliani, nec Donati nomen audierunt: nec auditis in silentio respondentes: Non ad nos pertinet quidquid dicitis, non vidimus, non fecimus, quid loquamini penitus ignoramus: vos qui nihil aliud vultis, quam dicere quod probare omnino non potestis, quid aliud quam os vestrum maledictione et amaritudine plenum est? Jam videte utrum vos possitis ostendere non esse viperas, nisi ostenderit omnes Christianos omnium gentium traditores esse, et homicidas, et non esse Christianos. Imo vero etiam si potestis singulorum hominum per totum orbem diffusorum vitas et facta nosse et ostendere, tamen antequam id faciatis, cum temere ista jactatis, os vestrum vipereum est, os vestrum maledictione et amaritudine plenum est. Ostendite jam, si potestis, quem prophetam, quem sapientem, quem scribam occiderimus et crucifixerimus et flagellaverimus in synagogis nostris. Attendite quanto labore impenso, nullo modo probastis, quod Donatus et Marculus prophetæ fuerint, aut sapientes, aut scribæ, quia non fuerunt². Quod etsi possetis, quid faciatis ut ostendatis a nobis occisos, quos nec nos ipsi novimus? quanto minus orbis terrarum, cui venenoso ore maledicatis? Aut unde potestis ostendere animum nos habere consimilem interfectoribus eorum, quos nec saltem ab aliquibus interfectos potestis ostendere? Attendite hæc omnia, videte utrum aliquid horum, vel de orbe terrarum vel orbi terrarum probare possitis: cui tamen quia

¹ Psal. xii, 3. — ² Vide infra, n. 44, et contra Crescon lib. iii, n. 54.